

ZE ZÁVĚREČNÉHO SLOVA

Doc. JUDr. ZDENĚK ČERVENÝ, právnická fakulta UK v Praze

Také na závěr našeho jednání lze položit řadu obvyklých otázek: zda to bylo jednání potřebné a užitečné, jaké podněty a inspiraci dalo pro další práci, zda reálně vykreslilo obraz o poznatcích a úrovni vědeckého výzkumu tematiky, kterou jsme se zabývali. Na tyto a podobné otázky bude nepochybně hledat odpověď každý z nás a učiní tak i organizátoři konference. Závěrečnému slovu nepřísluší tyto odpovědi předurčovat a natož klasifikovat názory a stanoviska, které jsme vyslechli. Shrnující a byť zřejmě jen obecné a neúplné závěry mohou být vysloveny jen s touto výhradou.

1. Výrazným rysem současné etapy rozvoje naší socialistické společnosti je směr na všestranné zvyšování kvality a efektivnosti. To se nesporně týká i státního řízení a tudíž i řízení prostřednictvím právní regulace, které též zahrnuje oblast státní správy a správního práva. Přitom požadavek kvality a efektivnosti v této oblasti má o to větší váhu, že jde o onu nejrozsáhlejší výseč státní praxe a právního řádu, v níž se pod vedením strany a odpovědností zastupitelských sborů prakticky a konkrétně organizuje a řeší podstatná část úkolů na všech úsecích společenského života.

Již proto je problém efektivnosti správního práva, kterým se konference zejména zabývala, problémem aktuálním a zásadního významu a jeho řešení společensky potřebné.

Z jiného pohledu je pak závažnost této problematiky, ale i její úskalí a obtížnost, dána i tím, že se v ní koncentruje významná část otázek teorie a metodologie správního práva a jeho praktické realizace. Odpověď na otázku efektivnosti předpokládá jejich vyřešení a ovládnutí.

2. Vlastní teoretický výzkum efektivnosti správního práva předpokládá, a to z hlediska specifických potřeb tohoto oboru, nejdříve řešit zejména tyto základní okruhy otázek:

- objasnit samotné pojetí efektivnosti správního práva jako právního odvětví, jeho jednotlivých institutů a případně i norem a vztah efektivnosti k takovým kategoriím, které charakterizují působení správního práva, jakými jsou zejména účelnost, účinnost a hospodárnost;

- řešit metodiku vědeckého zkoumání efektivnosti, zejména metodiku

hodnocení a měření efektivnosti, jakož i stanovení způsobů jejího zvyšování;

— vymezit a zkoumat předpoklady efektivního působení správního práva a určit činitele, které je přímo či nepřímo ovlivňují.

Ke všem těmto okruhům otázek bylo v diskusi, i když v nestejně šíři a míře konkrétnosti, hovořeno.

V pojetí efektivnosti správního práva diskuse nedospěla k jednotícím závěrům a žádný názor v ní ani výrazněji nepřevážil. Potvrdila se přitom hypotéza, že tato kategorie ve správním právu nemůže být zřejmě zjednodušeně odvozena z jejího ekonomického chápání a že se zde také nevystačí jen s poznatky obecné teorie práva, které jsou jen výchozí základnou pro odvětvový výzkum.

Nejednotnost názorů na pojetí efektivnosti nemůže ale vést k rezignaci. Diskuse dala orientaci, jak k řešení problematiky efektivnosti ve správním právu přistupovat a zejména také zdůraznila potřebu vést výzkum ke konkrétním a pro teorii a praxi správního práva upotřebitelným řešením. Jiný přístup by se stal překážkou vlastního výzkumu efektivnosti a hrozí nikoli nereálným nebezpečím, že by teoretická práce nadlouho zůstala jen v rovině objasňování samotného pojmu.

V souvislosti s otázkami metodiky vědeckého zkoumání je důležité zdůraznit zejména požadavek, že výzkum efektivnosti správního práva — jeho tvorby a realizace — musí být založen na hluboké analýze působení existující právní regulace, a to v celé šíři jejích vazeb, a že základním pramenem poznání a informací je společenská praxe, protože pouze ona dovoluje soudit o kvalitě a efektivnosti právních prostředků a jejich používání. Neméně důležitý je ale i závěr, že teoretický výzkum, má-li dát ucelený obraz o efektivnosti správního práva, o jeho kvalitativní charakteristice, nemůže být prováděn jen právními metodami, ale zároveň metodami jiných vědních oborů, a je proto také záležitostí především týmové práce.

Pokud jde o předpoklady a podmínky efektivnosti ukazuje se, že širě a stupeň poznání je relativně vyšší. Byť není nepochybná teze, že efektivnost není vlastností právních norem samotných, ale vlastností jejich působení, je zřejmě nesporné, že jak tvorba právních norem, tak jejich působení se uskutečňují v konkrétní společenské realitě. Právě tato realita různých stránek společenského života tvoří podmínky pro efektivní působení právních norem. Problém efektivnosti je proto zejména problémem těchto předpokladů a podmínek.

3. Naše jednání potvrdilo správnost zaměření vědeckého výzkumu na problematiku efektivnosti správního práva. Zároveň ale ukázalo, že tento výzkum je teprve v počátečním stadiu, ve stadiu řešení výchozích otázek. Dosud nemůže odevzdat společenské praxi významnější upotřebitelné výsledky. Také zde platí, že výsledky vědecké práce jsou měřitelné její

schopností poskytovat praxi vědecky správné závěry. Tento poznatek musí vést k zintenzívnění vědeckého výzkumu efektivnosti správního práva a k prohloubení kooperace a koordinace na tomto úseku.

Naše jednání dovoluje ale učinit i takový závěr: vědecké konference mohou být účinnou formou sdělování a získávání vědeckých poznatků. Bude proto vhodné za určitou dobu, na konci plánované etapy výzkumu efektivnosti správního práva, opětovně svolat k tomuto tématu vědecké setkání, na němž by měly být předloženy již bohatší a konkrétnější výsledky vědecké práce.